

Eerste resultaten
Gezinsenquête NGR/Nibud

Het gezin anno 2004

NGR
15 mei 2004

Het gezin anno 2004

Resultaten uit de gezinsenquête

Waar denkt u aan bij het woord 'gezin'?

Deze en andere vragen over het gezin hebben we voorgelegd aan Nederlanders in de 'gezinsenquête' in het kader van het Jaar van het Gezin. Evenals 1994 is 2004 door de Verenigde Naties uitgeroepen tot Jaar van het Gezin. In het Jaar van het Gezin wordt wereldwijd extra aandacht besteed aan de positie van het gezin in de moderne samenleving. Een belangrijk doel is om beleid en gezin dichter bij elkaar te brengen.

Evenals tien jaar geleden is een gezinsenquête afgenomen om na te gaan hoe Nederlanders denken over het gezinsleven en of er veel veranderd is in de afgelopen tien jaar. Het onderzoek is uitgevoerd door de Nederlandse Gezinsraad (NGR) in samenwerking met het Nibud. De enquête is door 1015 Nederlanders on-line ingevuld via de internetsites van het Nibud, de NGR of het dagblad Trouw. We beschrijven hier kort de eerste resultaten.

Gezinsenquête 1995 en 2004

In 1995 zijn Nederlanders telefonisch benaderd een aantal vragen over het gezin te beantwoorden. In 2004 zijn dezelfde en enkele aanvullende vragen gesteld via een vragenlijst op internet.

In 1995 zijn 1002 vragenlijsten beantwoord en in 2004 zijn 1015 vragenlijsten ingevuld.

In 1995 zijn alleen ouders uit twee-ouder gezinnen ondervraagd. In 2004 kon iedereen de vragenlijst invullen. Bij de vergelijking van antwoorden uit 1995 en 2004 worden alleen de antwoorden van ouders uit twee-ouder gezinnen gebruikt.

De resultaten uit 1995 zijn gepubliceerd in het rapport "Het Nederlandse gezinsleven aan het einde van de twintigste eeuw" (van der Avort, Cuyvers en de Hoog, 1996).

Enkele achtergrondgegevens uit de enquête van 2004

De 1015 respondenten komen uit verschillende huishoudtypen:

- 665 paren met thuiswonende kinderen
- 196 paren zonder thuiswonende kinderen
- 133 alleenstaande ouders
- 21 'overig'

De mannen uit de steekproef waren gemiddeld 46 jaar en de vrouwen waren gemiddeld 39 jaar.

In de steekproef was de groep 'hoger opgeleid' en 'vrouw' oververtegenwoordigd. Door een wegingsfactor toe te passen, zijn de resultaten representatief voor de landelijke verdeling.

Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004.

Waar denkt u aan bij het woord 'gezin' blijkt een scala aan associaties op te roepen in Nederland. De meeste mensen denken hierbij aan 'kinderen' of 'samen'. We hebben een top tien gemaakt van de woorden die Nederlanders het meest associëren met het woord gezin (zie het kader).

De NGR pleit al enkele jaren expliciet voor een gezinsbeleid waarin zowel oog is voor gezinsbelangen als voor de belangen van de individuele leden van het gezin (Hooghiemstra, 2004). Voor de NGR horen de woorden gezin en emancipatie elkaar dus aan te vullen. Daarom is in de gezinsenquête niet allen gevraagd waar men aan denkt bij het woord gezin, maar ook waar men aan denkt bij het woord ‘emancipatie’. Bovenaan de top tien van deze lijst staan woorden als ‘gelijkwaardigheid’, ‘vrouw’ en ‘gelijke rechten en plichten’.

Opvallend is dat zowel in de top tien van gezin als in de top tien van emancipatie het woord ‘samen’ voorkomt. Daarop voortbordurend kunnen we concluderen dat een geëmancipeerd gezinsbeleid er zorg voor moet dragen dat gezinsleden samen de mogelijkheid hebben dat elk individu lid zich optimaal kan ontwikkelen zonder dat het gezinsbelang in het gedrang komt.

TOP TIEN		
<i>Waar denkt u aan bij het woord</i>		
	gezin	emancipatie
1	kinderen	gelijkwaardigheid
2	samen	vrouw
3	familie(band)	gelijke rechten en plichten
4	twee volwassenen met kind(eren)	keuzevrijheid
5	geborgenheid	samen
6	warmte	werk
7	gezelligheid	ontwikkeling, ontplooiing
8	eenheid	werkende vrouw
9	samenleven, samenwonen	zelfstandigheid
10	veiligheid	ouderwets, achterhaald, jaren ‘60/’70

Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004.

Wat is een gezin?

Lang niet iedereen verstaat hetzelfde onder een ‘gezin’. We hebben Nederlanders zowel in 1995 als in 2004 een aantal situaties voorgelegd en gevraagd of ze die samenlevingsvorm een gezin zouden noemen. In de tabel zien we hoeveel procent van de respondenten de bepaalde samenlevingsvorm typeert als een gezin. In 1995 zijn alleen ouders ondervraagd die een partner en thuiswonende kinderen hebben. Om de antwoorden op deze vraag te kunnen vergelijken, zijn daarom voor 2004 ook alleen de antwoorden van de partners met thuiswonende kinderen gebruikt.

Door bijna iedereen wordt de samenlevingsvorm van twee ouders met een kind een gezin genoemd. Getrouwd zijn speelt hierbij slechts een kleine rol. Samenlevingsvormen waarbij twee partners van gelijk geslacht samen de zorg hebben voor een kind wordt door een ruime meerderheid ook als gezin gezien. Het geslacht van de partners maakt daarbij maar weinig verschil. Een belangrijk criterium om een samenlevingsvorm een gezin te noemen is de aanwezigheid van kinderen mits de opvoeder het grootste gedeelte van de tijd aanwezig is. Dit sluit aan bij de gezinsdefinitie van de NGR: een gezin is elk leefverband waarin één of

meer kinderen worden opgevoed. Drie broers die samenwonen worden door de meerderheid van de ondervraagden en door de NGR niet gerekend tot een gezin.

De verschillen tussen 1995 en 2004 ontstaan bij de meer ‘alternatieve gezinsvormen’. In 1995 werden samenlevingsvormen zonder kinderen vaker een gezin genoemd. In 2004 kijkt men nog sterker dan in 1995 of er kinderen worden opgevoed alvorens een samenlevingsvorm een gezin te noemen. De vorm waarin die kinderen worden opgevoed maakt dan minder uit. Zo worden ouders met stiefkinderen, alleenstaande ouders of co-ouderschapssituaties in 2004 vaker een gezin genoemd dan tien jaar geleden. De grootste verandering is de alleenstaande vader die twee dagen in de week voor zijn dochter zorgt. Nu noemt de helft van de respondenten die situatie een gezin, toen slechts eenderde.

<i>Noemt u dit een gezin?</i>	% ja 2004	% ja 1995
Fred en Muriël zijn beiden 30, getrouwd en hebben een dochter van drie. Vormen zij een gezin?	100	100
Henry en Suzanne wonen samen en hebben een dochtertje van zes jaar. Vormen zij een gezin?	96	96
Jaap en Bas wonen acht jaar samen en hebben sinds een jaar een pleegzoon van twaalf. Vormen zij een gezin?	87	81
Marlies en Ida zijn allebei 30 jaar en wonen samen met Arlette, de zes jaar oude dochter van Ida. Vormen zij een gezin?	86	79
Leontien is gescheiden en woont samen met haar 10 jaar oude zoontje. Vormen zij samen een gezin?	84	79
Arend, de vader van Sanne, zorgt twee dagen per week voor Sanne. Vormen Arend en Sanne een gezin?	51	37
Henk en Marja zijn een getrouwd paar van middelbare leeftijd, zonder kinderen. Vormen deze twee een gezin?	43	56
Simon en Lies wonen sinds zes jaar samen. Ze hebben geen kinderen. Vormen zij een gezin?	36	43
Drie broers wonen samen. Vormen zij een gezin?	29	39
Pim en Ingrid hebben samengewoond. Hun zoontje van 10 woont nu bij Pim. Vormen deze drie een gezin?	28	38
* Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004. * Noot: ter vergelijking zijn alleen de respondenten uit twee-ouder gezinnen met thuiswonende kinderen geselecteerd (n=665).		

In welk type gezin kunnen kinderen het best opgroeien?

De meeste ondervraagden uit 2004 hebben een duidelijke mening over het gezinstype waarin kinderen het beste op kunnen groeien. Ouders prefereren een twee-ouder gezin met beide biologische ouders. Opvallend is dat ook 73% alleenstaande ouders aangeven dat een kind beter op kan groeien in een twee-ouder gezin dan een een-ouder gezin. Wel vindt een groter deel van de alleenstaande ouders (25%) dan van de ouders met partner (15%) beide gezinstypen even goed.

Wanneer we de resultaten uit 2004 vergelijken met die uit 1995 (waarbij we weer alleen de antwoorden van respondenten met partner en kinderen mee kunnen nemen) blijkt dat men zowel in 2004 als in 1995 van mening is dat kinderen het best kunnen opgroeien in een gezin met de twee biologische ouders. Als het dan een ander gezinstype moet zijn, geeft men de

voorkeur aan twee ouders (hetzij met een stiefouder, hetzij twee ouders van gelijk geslacht) boven één ouder. Tenslotte verkiest men een gezin met een stiefvader of –moeder boven een gezin met twee ouders van gelijk geslacht.

Welke van de twee gezinnen vindt u in het algemeen beter voor de ontwikkeling van een kind?

<i>Biologisch 2-oudergezin of anders</i>		<i>Beide even goed</i>	<i>Biologisch 2-ouder</i>	<i>Andere</i>
Twee-oudergezin of eenoudergezin	2004	14	84	2
	1995	7	92	1
Gezin met beide natuurlijke ouders of gezin met stiefvader of -moeder	2004	43	54	3
	1995	39	60	1
Gezin waarin beide partners van verschillend geslacht zijn of gezin waarin beide partners van gelijk geslacht zijn	2004	44	56	0
	1995	33	67	1

<i>Een-ouder of niet biologisch tweoudergezin</i>		<i>Beide even goed</i>	<i>Een-ouder</i>	<i>Andere</i>
Een-oudergezin of gezin waarin beide partners van gelijk geslacht zijn of	2004	40	26	34
	1995	27	29	44
Een-oudergezin of twee-oudergezin met stiefvader of -moeder	2004	40	13	47
	1995	27	12	60

<i>Niet biologisch twee-ouder gezin: gelijk geslacht of stiefouder</i>		<i>Beide even goed</i>	<i>Gelijk geslacht</i>	<i>Stiefouder</i>
Gezin waarin beide partners van gelijk geslacht zijn of gezin met stiefvader of –moeder	2004	49	10	40
	1995	38	14	48

* Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004.

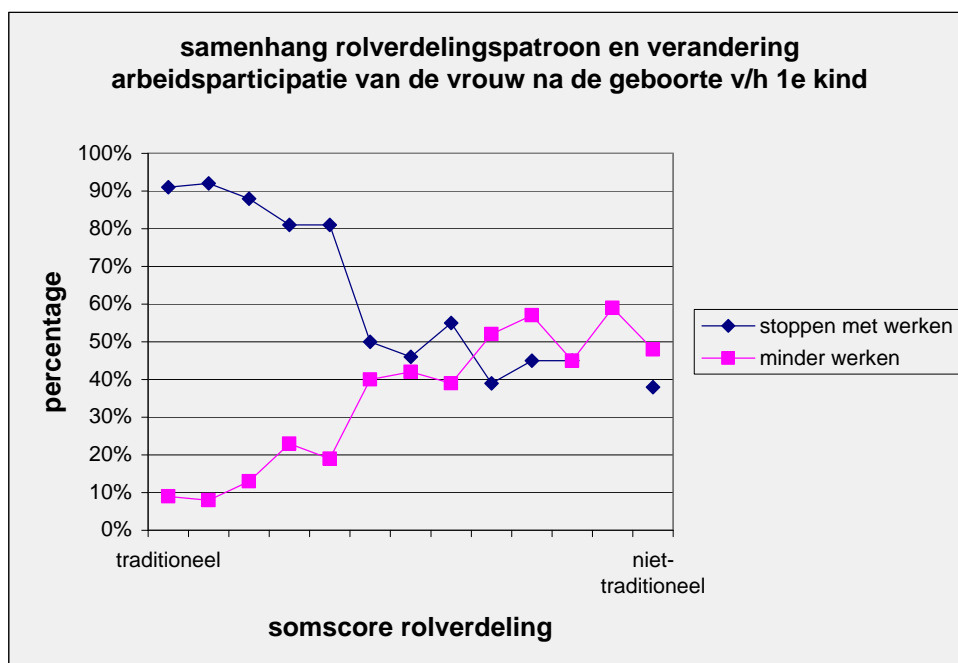
* Noot: ter vergelijking zijn alleen de respondenten uit twee-ouder gezinnen met thuiswonende kinderen geselecteerd (n=665).

Maar er zijn wel verschillen opgetreden in de afgelopen tien jaar. Ouders geven steeds vaker aan dat verschillende gezinsvormen even goed kunnen zijn voor de ontwikkeling van kinderen. Zo vond in 1995 slechts 7% een éénouder gezin even goed als een twee-ouder gezin, terwijl in 2004 al 14% deze gezinstypes evengoed vond. En een gezin waarin beide ouders van gelijk geslacht zijn werd in 1995 nog door 33% evengoed gevonden als een gezin waarin de ouders van verschillend geslacht waren, terwijl in 2004 al 44% beide gezinstypen even goed vond. Kortom: al vindt de grootste groep een traditioneel twee-ouder gezin te prefereren boven een ander type gezin, ten opzichte van 1995 is een grotere groep geneigd verschillende gezinstypen evengoed voor de opvoeding van een kind te bestempelen.

Arbeidsparticipatie van ouders en de ontwikkeling van kinderen

De vrouwen in de steekproef werkten gemiddeld 31 uur per week voor de geboorte van hun eerste kind en de mannen gemiddeld 40 uur per week. Deze cijfers verschillen slechts weinig met die uit 1995. De meerderheid van de vrouwen heeft haar uren gereduceerd nadat ze een kind kreeg of nam zelfs ontslag.

Op basis van een drietal vragen over de rolverdeling tussen mannen en vrouwen is een indeling gemaakt in traditionele en niet-traditionele opvattingen. De respondenten hebben ook aangegeven of ze na de geboorte van het eerste kind minder zijn gaan werken of geheel gestopt zijn met werken. In bovenstaande figuur zijn deze twee gegevens gecombineerd. Hieruit blijkt dat vrouwen met een traditionele opvatting over de taakverdeling vaker geheel zijn gestopt met werken dan vrouwen met een niet-traditionele opvatting, die juist vaker minder zijn gaan werken.

Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004.

In de gezinsnotitie van de NGR maakt Erna Hooghiemstra (2004) duidelijk dat het terugtrekken van vrouwen van de arbeidsmarkt na de geboorte van kinderen zowel maatschappelijk als voor de vrouwen zelf grote nadelige gevolgen kan hebben. Het terugtreden van de arbeidsmarkt door vrouwen heeft grote invloed op de sekseverhoudingen binnen en buiten het gezin en de opleiding die vrouwen hebben genoten komt op deze manier slechts ten dele ten goede aan de samenleving. Deelname aan de arbeidsmarkt voorkomt bovendien bij echtscheiding of overlijden van een partner dat de vrouw een beroep moet doen op een uitkering en dat vrouwen op oudere leeftijd in armoede vervallen (Hooghiemstra, 2004).

Van de ondervraagden in de enquête vindt ruim de helft van de respondenten dat het niet uitmaakt of een kind opgroeit in een gezin met één van de ouders als kostwinner of een gezin waarin beide partners part-time werken. De man als kostwinner wordt vaker geprefereerd dan de vrouw als kostwinner.

Wel heeft men een ruime voorkeur voor een opvoeding van kinderen in de vertrouwde omgeving door de eigen ouders (zie het kader). De meerderheid van de paren met thuiswonende kinderen vindt het niet goed als kinderen van kleins af aan een gedeelte van de week door anderen worden opgevoed. Alleenstaande ouders staan iets genuanceerder tegenover de crèche, maar ook hier geeft ruim een derde van de ouders aan de crèche niet goed te vinden voor de sociale ontwikkeling van een kind.

De NGR maakt zich zorgen over het feit dat de kwaliteitseisen voor kindercentra uit de nieuwe Wet

Basisvoorziening Kinderopvang zijn gehaald (tijdens de bespreking in de tweede kamer). Dit zal ouders mogelijk nog minder vertrouwen geven in opvang in kinderdagverblijven, waardoor meer vrouwen ervoor zullen kiezen minder te gaan werken of helemaal te stoppen met werken.

Bent u het eens met onderstaande stellingen?

Het is goed als kinderen van kleins af aan een gedeelte van de week ook door anderen worden opgevoed

	(helemaal) mee eens	Niet eens en niet oneens	(helemaal) mee oneens
Paar zonder thuiswonende kinderen	26	31	43
Paar met thuiswonende kinderen	22	24	54
Alleenstaande ouder	25	39	36
Overig	25	18	57

Van jongs af aan naar de crèche gaan is goed voor de sociale ontwikkeling van een kind

	(helemaal) mee eens	Niet eens en niet oneens	(helemaal) mee oneens
Paar zonder thuiswonende kinderen	25	25	50
Paar met thuiswonende kinderen	26	23	51
Alleenstaande ouder	36	33	31
Overig	27	31	42

Het is voor kleine kinderen belangrijk dat ze in hun eigen vertrouwde omgeving zijn

	(helemaal) mee eens	Niet eens en niet oneens	(helemaal) mee oneens
Paar zonder thuiswonende kinderen	79	17	4
Paar met thuiswonende kinderen	87	9	4
Alleenstaande ouder	75	14	11
Overig	82	13	5

Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004.

De opvoeding van kinderen en de rol van de overheid

Aan de ouders in de enquête van 2004 zijn nog enkele vragen gesteld over de opvoeding van kinderen nu ten opzichte van 10 jaar geleden. De meeste ouders (77%) vinden dat ze tegenwoordig hun kinderen anders opvoeden dan 10 jaar geleden en dat ouders tegenwoordig hun kinderen andere normen en waarden meegeven (70%). Vooral de opvoeding van tieners vinden ouders nu een stuk moeilijker dan 10 jaar geleden (64% vindt het moeilijker), maar ook de opvoeding van kleine kinderen vindt 46% moeilijker dan 10 jaar geleden.

Zorgwekkend is het feit dat ondanks enorme veranderingen in arbeid- en zorgbeleid de afgelopen 10 jaren de meeste ouders het niet makkelijker vinden om werk en zorg met elkaar te combineren.

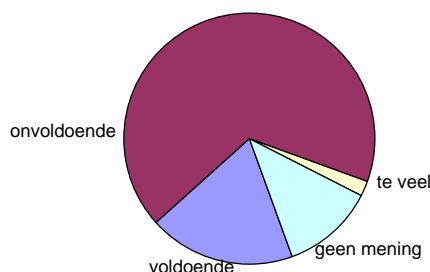
Ook in de NGR publicatie Signalement 2 'Tussen Partners, gezamenlijke keuzen tijdens de levensloop' bleek dat juist de moeizame combinatie van arbeid en zorg in veel gezinnen tot gevolg heeft dat de moeder minder gaat werken of helemaal stopt met werken (Hooghiemstra en Pool, 2003). De gegevens in dit onderzoek wijzen eveneens in die richting: de meerderheid van de ouders vindt het niet makkelijker om zorg en arbeid met elkaar te combineren en de meerderheid van de moeders is (veel) minder gaan werken na de geboorte van hun kind.

Meningen over opvoeden

	% ja
Is het volgens u nu moeilijker dan 10 jaar geleden om kleine kinderen op te voeden?	50%
Is het volgens u nu moeilijker dan 10 jaar geleden om tieners op te voeden?	68%
Is het volgens u nu makkelijker dan 10 jaar geleden om werk en zorg met elkaar te combineren, als de kinderen nog klein zijn?	48%
Voeden ouders hun kinderen nu anders op dan 10 jaar geleden?	79%
Geven ouders hun kinderen nu andere normen en waarden mee dan 10 jaar geleden?	73%

Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004

Vindt u dat er in de Nederlandse politiek voldoende aandacht is voor gezinszaken?

Bron: Gezinsenquête NGR/Nibud, 2004

De meerderheid van de ondervraagden (67%) geeft desgevraagd ook aan dat er in de Nederlandse politiek onvoldoende aandacht is voor gezinszaken. Veel van de ouders (56%) zijn van mening dat de overheid – evenals de ouders zelf – zich moet bemoeien met de opvoeding die ouders hun kinderen geven.

De NGR heeft er regelmatig op gewezen dat de overheid een verantwoordelijkheid heeft ouders te ondersteunen en voorwaarden te scheppen op basis waarvan ouders hun opvoedingsverantwoordelijkheid ondersteund kunnen zien (Hooghiemstra en Pool, 2003; zie ook VWS, 2002). Ook uit de

cijfers in deze enquête blijkt dat daarvoor niet alleen opvoedingsondersteuningsprogramma's nodig zijn, maar dat ook aandacht moet worden gericht op andere randvoorwaarden zoals onder andere een goed arbeid- en zorgbeleid.

Tenslotte

De hier gepresenteerde resultaten uit de gezinsenquête 2004 maken duidelijk dat het gezin veel positieve gevoelens oproept in Nederland. Woorden als 'samen', 'geborgenheid' en 'gezelligheid' tonen aan dat Nederlanders het gezin een warm hart toedragen. De NGR-definitie van een gezin 'elk leefverband waarin één of meer kinderen worden opgevoed' wordt breed gedragen en men onderscheidt allerlei typen gezinnen: twee biologische ouders, twee ouders van gelijk geslacht, stiefouders, alleenstaande ouders: alles zo lang er maar kinderen worden opgevoed.

Opvallend is wel dat in Nederland nog steeds een sterke overtuiging heerst dat opvoeding het best kan plaatsvinden in twee-ouder gezinnen met de biologische ouders en dat kinderen het best opgevoed kunnen worden in de eigen vertrouwde omgeving. Veel ouders vinden ook in deze enquête dat het niet goed is voor de ontwikkeling van een kind om al van jongs af aan naar een kinderdagverblijf te gaan. We zullen er – zeker met de nieuwe Wet Basisvoorziening Kinderopvang waarin de kwaliteitseisen geminimaliseerd zijn – voor moeten waken dat het vertrouwen van ouders in de kinderopvang niet dieper zakt want het is een belangrijk instrument voor gezinnen om arbeid en zorg goed te combineren.

Opvallend in dat licht is het feit dat 48% van de ouders de combinatie van arbeid en zorg nog moeilijker vinden als tien jaar geleden en de meerderheid van de vrouwen haar werkuren flink heeft verminderd of volledig is gestopt met werken na de geboorte van het eerste kind. Zolang zo'n groot percentage ouders het moeilijk vindt arbeid en zorg goed te combineren, hebben we nog geen goede combinatie gevonden tussen emancipatie *en* gezinsbeleid.

Literatuur

- Van der Avort, A., Cuyvers, P., de Hoog, K. (1996). Het Nederlandse gezinsleven aan het einde van de twintigste eeuw. Den Haag, Nederlandse Gezinsraad.
- Hooghiemstra (2004). E. Hooghiemstra. *Gezinsnotitie NGR: Naar een vruchtbaar, productief en zorgzaam gezinsbeleid*. Den Haag, Nederlandse Gezinsraad.
- Hooghiemstra en Pool (2003). E. Hooghiemstra en M.M. Pool. *Tussen partners: Gezamenlijke keuzen tijdens de levensloop*. Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.
- VWS (2002). Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. *Jeugd op de agenda: Kabinetsstandpunt over het organiseren van opvoeding en ontwikkeling van jeugd*. Den Haag, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Vervolg

Dit zijn de eerste resultaten uit de gezinsenquête. De komende maanden zal de NGR samen met het Nibud meer resultaten naar buiten brengen.

Bent u geïnteresseerd? Mail dan naar info@ngr.nl of kijk op onze website: www.ngr.nl

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.